QASHQADARYO VILOYATI SHAROITIDA HOMILADOR AYOLLARNING AYRIM SOMATOMETRIK KO‘RSATKICHLARI VA ULARNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLAR

M.A.Fayzullayeva[1], G.B.Buranova[2]

1. Qarshi davlat universiteti magistrant
2. Qarshi davlat universiteti dotsent PhD

Mas'ul muallif: Fayzullayeva Munisaxon Akmalovna, Qarshi davlat universiteti magistrant.

Received: 11 Noyabr 2026
Accepted: 16 Noyabr 2026
Published: 21 Noyabr 2026

Copyright: © 2026 by the author(s). Licensee Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: Fayzullayeva, M. A. QASHQADARYO VILOYATI SHAROITIDA HOMILADOR AYOLLARNING AYRIM SOMATOMETRIK KO‘RSATKICHLARI VA ULARNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLAR / M. A. Fayzullayeva, G. B. Buranova // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. — 2026. — T. 11, № 2. — B. 101–105.

Annotatsiya. Maqola 18-29 yoshli homilador ayollarning ayrim somatometrik ko‘rsatkichlarini o‘rganishga bag‘ishlangan. Olingan natijalarga ko‘ra, tekshiriluvchilarning Ketle indeksi me’yor darajasidan farq qilmaydi. Ularning tana vazniga vazn qo‘shilib borishi homiladorlikning 1-trimestriga nisbatan keyingi trimestrlarda oshib borishi yaqqol ko‘zga tashlanadi. Bunday holatni homilador ayollarning yoshi, yashash sharoiti hamda tug‘uruqlar soni va boshqa omillar bilan izohlangan.

Kalit so'zlar: somatometriya, tana vazni, bo‘y uzunligi, Ketle indeksi, trimestr, homilador ayollar, semizlik, ortiqcha vazn.

ОСОБЕННОСТИ НЕКОТОРЫХ СОМАТОМЕТРИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ БЕРЕМЕННЫХ ЖЕНЩИН В УСЛОВИЯХ КАШКАДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ

Аннотация. Статья посвящена изучению некоторых соматометрических показателей беременных женщин в возрасте 18–29 лет. Согласно полученным результатам, индекс Кетле обследованных женщин не отличается от нормативных значений. Отмечается выраженное увеличение прибавки массы тела в последующих триместрах по сравнению с первым триместром беременности. Данное явление объясняется возрастом беременных женщин, условиями их проживания, количеством родов и другими факторами.

Ключевые слова: соматометрия, масса тела, длина тела, индекс Кетле, триместр, беременные женщины, ожирение, избыточная масса тела.

FEATURES OF SELECTED SOMATOMETRIC INDICATORS IN PREGNANT WOMEN UNDER THE CONDITIONS OF KASHKADARYA REGION

Abstract. This article is devoted to the study of certain somatometric indicators of pregnant women aged 18–29 years. According to the results obtained, the Quetelet index of the examined women does not differ from the normal range. A clear increase in body weight gain is observed in the subsequent trimesters compared with the first trimester of pregnancy. This situation is explained by the age of pregnant women, their living conditions, the number of previous births, and other factors.

Keywords: somatometry, body weight, body height, Quetelet index, trimester, pregnant women, obesity, overweight.

Kirish. Homilador ayollarning ovqatlanish statusini baholashda tana vazni va bo‘y uzunligi ko‘rsatkichlaridan foydalaniladi. Bunda antropometrik ko‘rsatkichlar mavjud standartlarga nisbatan taqqoslanadi. Tana vazni indeksini hisoblash ham bu borada tegishli xulosalar chiqarishga yordam beradi. Yana shuni alohida ta’kidlash kerakki, bo‘lajak onalarda tana vazni indeksi ko‘rsatkichlarining me’yorga nisbatan kamayishi yoki ko‘payishi muddatidan oldin tug‘uruq, kam vaznli bola tug‘ilishi yoki homilaning shunga bog‘liq holda vaznining kamayishi, ular orasida kasalliklar sonining ortishi, chaqaloqlar o‘limi hamda laktatsiya davrining qisqarishi kabi salbiy oqibatlarga olib keladi [4; 9-11-b., 5; 10-12-b. 8; 794-800 b].

Homiladorlik davrida tabiiy tana massasini saqlagan ayollardan eng sog‘lom bolalar tug‘iladi. Bu omil yangi tug‘iladigan bolaning vazni va salomatligini belgilashda hizmat qiladi. Statistik ma’lumotlarning ko‘rsatishicha, 3,5-4 kg. gacha tug‘iladigan chaqaloqlar o‘rtasida o‘lim darajasi 2,5 kg va undan kam vaznli tug‘iladiganlarga nisbatan kam uchraydi [2; 14-b.].

Homilador ayollarning to‘g‘ri ovqatlanishi hamda salomatligini baholashda tana vazni va bo‘y uzunligi o‘rtasidagi munosabat asosiy ko‘rsatkichlardan biri bo‘lib hisoblanadi. Shu bilan birga u yoki bu darajadagi noto‘g‘ri ovqatlanish natijasida kelib chiqadigan o‘zgarishlar ko‘plab mualliflar tomonidan o‘rganilgan [4; 3-4-b.].

Tana vaznining sezilarli darajada o‘zgarishi turli xil vegetativ buzilishlarga (dismenoreya, reproduktiv tizim funksiyalarining o‘zgarishi va h.) olib keladi. Bunday kishilar aholining o‘rtacha 25 % ini tashkil etadi [1; 61-64-b., 4; 3-4-b.]. Odatda tana vazni indeksi ko‘rsatkichlari asosida organizmdagi semizlik va tana vazni yetishmovchiligi

aniqlanadi. JSST hisobotlarida keltirilishicha, tana vazni indeksi (TVI) o‘rtacha 18,50-24,99 kg/m2 ga teng bo‘ladi va bunday odamlarda ortiqcha vazn va semizlik alomatlari bo‘lmaydi. Ushbu nufuzli tashkilot tomonidan semizlik XXI asrning yuqumli bo‘lmagan kasalliklari qatoriga kiritilgan. 2008-yilda dunyo bo‘yicha 1,5 milliard odamda semizlik qayd etilgan, jumladan shularning 300 millioni ayollarni tashkil etgan [7; 1253-b.]. Hozirgi kunda ham bu ko‘rsatkichlar pasaygan deb aytish qiyin. Aytish joizki, ehtiyojdan ko‘p ovqatlanish, kamharakatlilik va boshqa ko‘pgina holatlar xususan, Respublikamiz aholisi orasida ham ko‘plab kuzatilmoqda. Shu munosabat bilan aholi turli guruhlarining, ayniqsa homilador ayollarning ayrim somatometrik ko‘rsatkichlarini o‘rganish fiziologiya va tibbiyot oldidagi dolzarb vazifalardan biri bo‘lib hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili. Homiladorlik davrida ayol organizmida yuz beradigan anatomik, fiziologik va metabolik o‘zgarishlar, avvalo, tana vazni, bo‘y uzunligi, tana massasi indeksi (TMI), tana tarkibi hamda antropometrik ko‘rsatkichlarda namoyon bo‘ladi. Shu sababli homilador ayollarning somatometrik xususiyatlarini o‘rganish akusherlik va ginekologiya, perinatologiya, antropologiya hamda profilaktik tibbiyotning muhim ilmiy yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Somatometrik ko‘rsatkichlar homiladorlik davrida ayol organizmining jismoniy rivojlanish darajasini baholash, ortiqcha vazn va semizlikni aniqlash, homiladorlik bilan bog‘liq xavf omillarini erta aniqlash hamda ona va homila salomatligini muhofaza qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ilmiy adabiyotlarda homilador ayollarning antropometrik ko‘rsatkichlarini baholashda tana vazni, bo‘y uzunligi va Ketle indeksi asosiy mezonlar sifatida ko‘rsatiladi. Tana massasi indeksi tana vaznining kilogrammdagi qiymatini bo‘y uzunligining metr kvadratiga bo‘lish orqali aniqlanadi. Mazkur ko‘rsatkich homiladorlikdan oldingi yoki homiladorlikning dastlabki davridagi tana vazni holatini baholashda keng qo‘llaniladi. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti tavsiyalariga muvofiq, TMI 18,5 kg/m^2 dan past bo‘lsa, tana vazni yetishmovchiligi; 18,5–24,9 kg/m^2 oralig‘ida bo‘lsa, me’yoriy vazn; 25,0–29,9 kg/m^2 oralig‘ida bo‘lsa, ortiqcha vazn; 30 kg/m^2 va undan yuqori bo‘lsa, semizlik mavjudligini ko‘rsatadi. Biroq homiladorlik davomida tana vaznining tabiiy ravishda ortishi sababli TMI ko‘rsatkichini baholashda homiladorlikdan oldingi tana vazni va homiladorlik muddati alohida hisobga olinishi lozim.

Homiladorlik davrida tana vaznining ortishi fiziologik jarayon bo‘lib, u homila, yo‘ldosh, amniotik suyuqlik, bachadon va sut bezlari hajmining kattalashishi, shuningdek, ona organizmida suyuqlik va yog‘ zaxiralarining ko‘payishi bilan bog‘liq. Shu bilan birga, tana vaznining me’yordan ortiq yoki yetarli darajada oshmasligi ona va homila salomatligiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Tadqiqotlarda homiladorlikdan oldingi semizlik gestatsion qandli diabet, arterial gipertenziya, preeklampsiya, tug‘ruqning murakkablashishi va homilaning makrosomiyasi kabi holatlar bilan bog‘liqligi qayd etilgan. Aksincha, tana vaznining yetarli darajada bo‘lmasligi homila o‘sishining cheklanishi, muddatidan oldin tug‘ilish va chaqaloqning kam vazn bilan tug‘ilishi xavfini oshirishi mumkin.

Xorijiy ilmiy tadqiqotlarda homiladorlik davrida tana vaznining ortishi gestatsion muddat bilan uzviy bog‘liq holda o‘rganilgan. Xususan, Institute of Medicine tomonidan ishlab chiqilgan tavsiyalarda homiladorlikdan oldingi TMI ko‘rsatkichiga qarab homiladorlik davomida tavsiya etiladigan umumiy vazn ortishi miqdori belgilangan. Ushbu yondashuv homilador ayollarda vazn dinamikasini individual baholash va ortiqcha vazn bilan bog‘liq asoratlarning oldini olish uchun muhim ilmiy-amaliy asos hisoblanadi. Shu bilan birga, vazn ortishining individual xususiyatlari ayolning yoshi, pariteti, ovqatlanish tartibi, jismoniy faolligi, irsiy omillari va ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlariga ham bog‘liq.

Homiladorlik trimestrlari bo‘yicha somatometrik ko‘rsatkichlarni tahlil qilish ham alohida ilmiy ahamiyatga ega. Birinchi trimestrda tana vaznidagi o‘zgarishlar ko‘pincha nisbatan kam bo‘lib, ayrim ayollarda toksikoz va ishtahaning pasayishi sababli vazn kamayishi ham kuzatilishi mumkin. Ikkinchi trimestrda homilaning faol o‘sishi, bachadon hajmining ortishi va ona organizmidagi fiziologik moslashuv jarayonlari natijasida tana vazni muntazam oshib boradi. Uchinchi trimestrda esa homila va yo‘ldosh massasining ortishi, amniotik suyuqlik hajmi hamda ona organizmidagi metabolik o‘zgarishlar tana vazni dinamikasiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Shuning uchun homilador ayollarning somatometrik ko‘rsatkichlarini trimestrlar kesimida o‘rganish ularning individual va guruhga xos antropometrik xususiyatlarini aniqlash imkonini beradi.

Mintaqaviy antropometrik tadqiqotlar ham homilador ayollar jismoniy rivojlanishining o‘ziga xos jihatlarini aniqlashda muhim o‘rin tutadi. Chunki aholining antropometrik ko‘rsatkichlari yashash hududi, iqlim sharoiti, milliy va oilaviy ovqatlanish an’analari, turmush tarzi, jismoniy faollik darajasi hamda ijtimoiy-iqtisodiy omillar ta’sirida shakllanadi. Shu nuqtayi nazardan, Qashqadaryo viloyatida istiqomat qiluvchi homilador ayollarning somatometrik ko‘rsatkichlarini o‘rganish hududiy tibbiyot va profilaktik akusherlik uchun muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Viloyatning turli tabiiy-geografik va ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarida yashovchi ayollar orasida tana vazni va bo‘y uzunligi ko‘rsatkichlarining farqlanishi ehtimolini hisobga olish, shuningdek, ortiqcha vazn va semizlikning tarqalish xususiyatlarini baholash zarur.

Mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, homiladorlik davrida somatometrik ko‘rsatkichlarni baholash bo‘yicha xalqaro tavsiyalar va tadqiqotlar yetarli darajada shakllangan bo‘lsa-da, ularni muayyan hudud aholisi misolida o‘rganish dolzarbligicha qolmoqda. Ayniqsa, Qashqadaryo viloyati sharoitida homilador ayollarning tana vazni, bo‘y uzunligi va Ketle indeksi ko‘rsatkichlarini trimestrlar bo‘yicha qiyosiy tahlil qilish, me’yoriy va me’yordan chetga chiqqan holatlarni aniqlash hamda ularning o‘ziga xos xususiyatlarini baholash muhim hisoblanadi. Mazkur yondashuv hududiy antropometrik ma’lumotlar bazasini shakllantirish, homilador ayollarni xavf guruhlariga ajratish va individual profilaktik tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Material va metodika. Tadqiqot Qashqadaryo viloyatining Shahrisabz shahrida istiqomat qiluvchi 18–29 yoshdagi 90 nafar homilador ayol o‘rtasida olib borildi. Tadqiqotning asosiy maqsadi homilador ayollarning ayrim somatometrik

ko‘rsatkichlarini o‘rganish, ularning yoshga bog‘liq xususiyatlarini aniqlash hamda olingan natijalarni qiyosiy tahlil qilishdan iborat bo‘ldi.

Tadqiqot obyekti sifatida reproduktiv yoshdagi homilador ayollar tanlab olindi. Tekshiruv jarayonida ayollarning antropometrik va somatometrik xususiyatlarini baholashga alohida e’tibor qaratildi. Somatometrik tekshiruvlar organizmning jismoniy rivojlanish darajasini tavsiflovchi asosiy morfologik ko‘rsatkichlarni aniqlashga qaratildi.

Olingan ma’lumotlar umumlashtirilib, o‘rganilayotgan ko‘rsatkichlarning o‘zaro bog‘liqligi va individual o‘zgaruvchanlik xususiyatlarini baholash uchun tahlil qilindi. Tadqiqot natijalarini qayta ishlashda biologik va tibbiy-statistik tadqiqotlarda qo‘llaniladigan umumiy tahlil tamoyillariga amal qilindi.

Natijalar va muhokama. Homiladorlik davrida ayol organizmida yuz beradigan fiziologik va morfofunksional o‘zgarishlar, avvalo, tana vazni hamda ayrim antropometrik ko‘rsatkichlarning o‘zgarishida namoyon bo‘ladi. Shu munosabat bilan, tadqiqot davomida Qashqadaryo viloyati Shahrisabz shahrida istiqomat qiluvchi homilador ayollarning ayrim antropometrik ko‘rsatkichlari kompleks ravishda o‘rganildi.

Jumladan, tekshiriluvchilarning bo‘y uzunligi, homiladorlikdan oldingi va tekshiruv vaqtidagi tana vazni, Ketle indeksi (tana massasi indeksi) hamda homiladorlik davrida tana vaznining ortish miqdori aniqlandi. Mazkur ko‘rsatkichlar homilador ayollarning jismoniy rivojlanish xususiyatlarini baholash, homiladorlik bilan bog‘liq tana vazni o‘zgarishlarini tavsiflash hamda o‘rganilayotgan antropometrik parametrlarning o‘zaro munosabatlarini tahlil qilish imkonini beradi.

Tadqiqot davomida olingan ma’lumotlar umumlashtirilib, tegishli ko‘rsatkichlar bo‘yicha qiyosiy tahlil qilindi. Homiladorlikdan oldingi va tekshiruv davridagi tana vazni o‘rtasidagi farq asosida homiladorlik davrida vazn ortishining individual xususiyatlari baholandi. Shuningdek, tana massasi indeksi yordamida homiladorlikdan oldingi tana vaznining bo‘y uzunligiga nisbatan mutanosibligi o‘rganildi.

Tadqiqot natijalari 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval

Homilador ayollarning tana vazni indeksi ko‘rsatkichlari (n=90)

Yoshi	Bo‘y uzunligi, m	Tana vazni(homilador-likkacha),kg	Ketle indeksi, kg/m2	Homiladorlik yakunidagi tana vazni, kg	Tana vazniga vazn qo‘shilishi, kg
19,4±0,29	1,62±0,01	58,4±0,66	22,2±0,2	73,77±0,67	15,4±0,26

Kuzatuvda bo‘lgan 18-29 yoshli homilador ayollarning o‘rtacha yoshi 19,4±0,29ni tashkil etadi. Ularning bo‘y uzunligi o‘rtacha 1,62±0,01 m.ga, tana vazni (homiladorlikkacha) esa o‘rtacha 58,4±0,66 kg.ga teng bo‘lib, Ketle indeksi hisoblaganida o‘rtacha 22,2±0,2 kg/m2ni tashkil etdi. Homiladorlik yakunida esa ularning tana vazni o‘rtacha 73,77±0,67 kg.ga tengligi aniqlandi. 40 akusherlik haftasi davomida ularning tana vazniga o‘rtacha 15,4±0,26 kg. vazn qo‘shildi (1-jadval). Bundan ko‘rinib turibdiki, bu yosh guruhidagi homilador ayollarda Ketle indeksio‘rtacha hisoblanganda me’yor darajasidan chetga chiqmaydi (me’yor 18,5-25 kg/m2).18-29 yoshlilarga Ketle indeksi me’yor darajasining yuqori chegarasiga yaqinlashadi. Albatta bunday holat ularning yosh xususiyati hamda tug‘uruqlar soni, shuningdek, vazn qo‘shilishi Ketle indeksi ko‘rsatkichi bilan bevosita bog‘liq bo‘ladi.

Homilador ayollarning ovqatlanish holatini baholashda ularning tana vazni indeksi bo‘yicha taqsimlanishini tahlil qilish alohida ahamiyat kasb etadi. Bu borada olingan natijalarni 2-jadvalda keltiramiz.

2-jadval

Homilador ayollarning Ketle indeksi bo‘yicha taqsimlanishi [22; 26-b.]

Ketleindeksi, kg/m²	18–29 yoshliayollar (n=90)
Past (18,50 dankam)	0 (0,00%)
Norma (18,50–24,99)	80 (88,89%)
Yuqori (25,00–29,99)	10 (11,11%)
Semizlik (30,00 danyuqoriyokiteng)	0 (0,00%)

* Qavs ichida tekshiriluvchilar soniga nisbatan foiz ko‘rsatilgan.

18–29 yoshdagi 90 nafar homilador ayolning tana massasi indeksini (Ketle indeksi) o‘rganish natijalari tahlili shuni ko‘rsatdiki, tekshiriluvchilarning aksariyatida tana vazni me’yoriy ko‘rsatkichlar doirasida bo‘lgan. Jumladan, 80 nafar ayolda (88,89%) tana massasi indeksi me’yor darajasida ekanligi aniqlandi. Shu bilan birga, 10 nafar ayolda (11,11%) ortiqcha tana vazni qayd etildi.

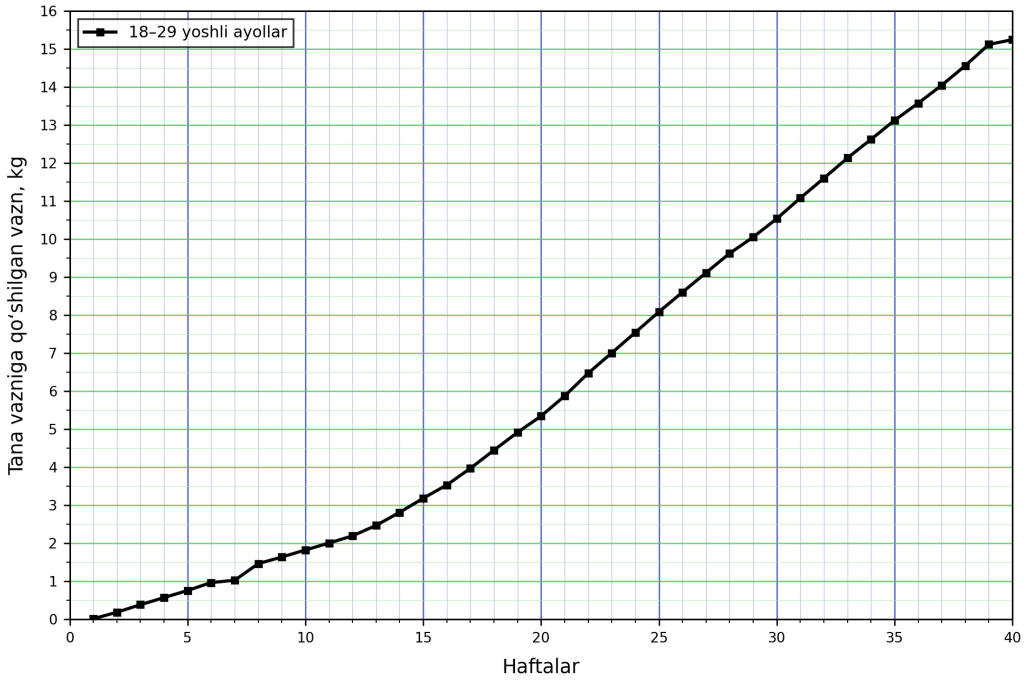
Tadqiqot davomida tana vazni yetishmovchiligi holatlari aniqlanmadi. Shuningdek, semizlikning yuqori darajalariga oid holatlar ham kuzatilmadi. Biroq ortiqcha tana vazniga ega bo‘lgan ayollarning mavjudligi ushbu yosh guruhida tana vazni ko‘rsatkichlarini baholash va homiladorlik davrida ularning dinamikasini kuzatib borish muhimligini ko‘rsatadi.

Olingan natijalarga ko‘ra, 18–29 yoshdagi tekshiriluvchilarning 88,89 foizida Ketle indeksi me’yoriy oraliqda bo‘lib, bu guruhda tana vazni ko‘rsatkichlarining nisbatan mutanosib ekanligini ifodalaydi. Ortiqcha tana vazni qayd etilgan 11,11 foiz ayol esa homiladorlik davrida tana vazni ortishini individual baholash zarurligini ko‘rsatadi. Semizlikning II, III va IV darajalari tekshiriluvchilar orasida aniqlanmadi (2-jadval).

Shunday qilib, o‘rganilgan 90 nafar homilador ayol orasida me’yoriy tana massasi indeksiga ega bo‘lganlar ustunlik qildi. Mazkur natijalar tadqiqotga jalb etilgan ayollarning homiladorlikdan oldingi yoki tegishli boshlang‘ich tana vazni

holatini tavsiflashda muhim ahamiyatga ega.

Homiladorlik davrida tana vaznining o‘zgarish dinamikasini baholash maqsadida tekshiriluvchilarning 40 akusherlik haftasi davomida tana vazni ortib borishi bilan bog‘liq ko‘rsatkichlari ham tahlil qilindi. Ushbu ko‘rsatkichlar homiladorlikning turli bosqichlarida ona organizmida kechadigan fiziologik o‘zgarishlarni tavsiflash, tana vazni ortishining individual xususiyatlarini aniqlash hamda homiladorlik davomida vazn dinamikasini baholash imkonini beradi. Olingan natijalar quyidagi rasmda aks ettirilgan.

Homilador ayollar tana vaznining ortib borish dinamikasi

Yuqoridagi rasmda aks ettirilgan ma’lumotlardan ko‘rinib turibdiki, 18–29 yoshli homilador ayollarda homiladorlik davomida tana vaznining ortib borishi muayyan dinamik xususiyatga ega. O‘tkazilgan kuzatuvlar natijasida homiladorlikning dastlabki davrlaridan boshlab tana vaznida bosqichma-bosqich o‘sish kuzatilishi aniqlandi. Xususan, homiladorlikning 20-haftasida, ya’ni ikkinchi trimestr davrida tana vaznining homiladorlikdan oldingi ko‘rsatkichga nisbatan o‘rtacha ortishi 5,348 ± 0,148 kg (n=90) ni tashkil etdi. Homiladorlikning yakuniy bosqichida esa tana vaznining umumiy ortish miqdori o‘rtacha 15,244 ± 0,360 kg (n=45) ga yetdi.

Homiladorlikning birinchi trimestrida tana vaznining ortishi dastlabki haftalarda nisbatan sekin kechishi bilan tavsiflandi. Jumladan, dastlabki haftalarda vazn ortishi o‘rtacha 0,017 ± 0,007 kg ni, 3-haftada 0,387 ± 0,018 kg ni, 4-haftada esa 0,573 ± 0,021 kg ni tashkil etdi. Homiladorlikning 6–10-haftalari oralig‘ida ushbu ko‘rsatkichning bosqichma-bosqich ortib borishi kuzatilib, uning miqdori 0,969–1,825 kg oralig‘ida qayd etildi.

Homiladorlikning 11–14-haftalarida tana vaznining ortish tendensiyasi yanada yaqqol namoyon bo‘ldi. Xususan, 11-haftada tana vaznining ortishi o‘rtacha 2,009 ± 0,069 kg ni, 14-haftada esa 2,816 ± 0,094 kg ni tashkil etdi. Bu davrda tana vaznining ortib borishi homiladorlik bilan bog‘liq fiziologik o‘zgarishlarning bosqichma-bosqich rivojlanishi bilan izohlanishi mumkin.

Homiladorlikning ikkinchi yarmida tana vaznining ortish sur’atlari yanada sezilarli bo‘ldi. Jumladan, 21-haftada tana vaznining umumiy ortishi 5,874 ± 0,159 kg ga yetgan bo‘lsa, homiladorlikning oxirgi haftalarida ushbu ko‘rsatkich 15,244 ± 0,360 kg ni tashkil etdi. Mazkur natijalar homiladorlik davomida tana vaznining o‘zgarishi bir xil sur’atda kechmasligini, balki homiladorlik muddatiga qarab muayyan dinamik xususiyatlarga ega ekanligini ko‘rsatadi.

Haftalik vazn ortishi ko‘rsatkichlarining trimestrlar bo‘yicha tahlili natijasida birinchi trimestrda o‘rtacha 205 g, ikkinchi trimestrda 475 g, uchinchi trimestrda esa 471 g miqdorida vazn qo‘shilishi qayd etildi. Haftalar kesimida tahlil qilinganda, birinchi trimestrda haftalik vazn ortishi 61–437 g, ikkinchi trimestrda 344–602 g, uchinchi trimestrda esa 124–559 g oralig‘ida o‘zgarib turishi aniqlandi.

Olingan natijalar homiladorlik davrida tana vaznining ortishi individual xususiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi. Bunday o‘zgarishlar ayollarning homiladorlikdan oldingi tana vazni va tana massasi indeksi, yoshi, ovqatlanish tartibi, jismoniy faolligi, yashash sharoiti, reproduktiv anamnezi, jumladan, avvalgi tug‘ruqlar soni hamda boshqa fiziologik va ijtimoiy omillar bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin.

Xulosa. Qashqadaryo viloyati Shahrisabz shahrida istiqomat qiluvchi 18–29 yoshli 90 nafar homilador ayolning ayrim antropometrik ko‘rsatkichlarini o‘rganish natijasida quyidagi xulosalarga kelindi:

Tekshirilgan homilador ayollarning 88,89 foizida tana massasi indeksi me’yoriy ko‘rsatkichlar doirasida ekanligi, 11,11 foizida esa ortiqcha tana vazni mavjudligi aniqlandi. Tadqiqot guruhida tana vazni yetishmovchiligi hamda semizlikning yuqori darajalari qayd etilmadi.

Homiladorlik davomida tana vaznining ortishi bosqichma-bosqich kechishi va uning jadalligi homiladorlik muddatiga qarab o‘zgarishi kuzatildi. Xususan, homiladorlikning 20-haftasida tana vaznining o‘rtacha ortishi 5,348 ± 0,148 kg ni, homiladorlik yakunida esa 15,244 ± 0,360 kg ni tashkil etdi.

Haftalik vazn ortishi ko‘rsatkichlarining trimestrlar bo‘yicha tahlili birinchi trimestrda o‘rtacha 205 g, ikkinchi trimestrda 475 g va uchinchi trimestrda 471 g miqdorida vazn qo‘shilishini ko‘rsatdi. Bu esa homiladorlik davrida tana vazni dinamikasi bir xil sur’atda kechmasligini tasdiqlaydi.

Olingan natijalar homilador ayollarning antropometrik ko‘rsatkichlarini homiladorlik muddatlari bo‘yicha muntazam o‘rganish va baholash zarurligini ko‘rsatadi. Bunday yondashuv tana vazni o‘zgarishlarining individual xususiyatlarini aniqlash, ona organizmining jismoniy holatini kompleks baholash hamda homiladorlik davrida antropometrik monitoringni takomillashtirish uchun muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Umuman olganda, 18–29 yoshli homilador ayollarda tana vaznining ortishi homiladorlikning turli bosqichlarida o‘ziga xos dinamik xususiyatlarga ega bo‘lib, ushbu jarayonni baholashda ayollarning boshlang‘ich antropometrik ko‘rsatkichlari va individual xususiyatlarini hisobga olish muhim hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

[1] Buranova G.B., Qurbonov Sh.Q. Rahmatullayev Yo.Sh. Homilador ayollarda tana vazni indeksi. O`zbekiston Milliy Universiteti xabarlari, 3/1, 2022 yil. 61-64-betlar.

[2] Zaxarova I.N., Borovik T.I., Podzolkova N.M., Korovina N.A., Skvorsova V.A., Skvorsova M.Yu., Dmitriyeva Yu.A., Machneva Ye.B., Osobennosti pitaniya beremennыx i kormyaщix jenщin / Zaxarova I.N., Borovik T.I., Podzolkova N.M., Korovina N.A., Skvorsova V.A., Skvorsova M.Yu., Dmitriyeva Yu.A., Machneva Ye.B. GBOU DPO «Rossiyskaya meditsinskaya akademiya poslediplomnogo obrazovaniya». – M.: GBOU DPO RMAPO, 2015. – S. 61.

[3] Zdorovoyepitaniyemateri: luchsheyenachalojizni. VOZ, Yevropeyskoyeregionalnoyebyuro, 2016 g.–S. 89.

[4] Yenikeyev B.V. Osobennostitecheniyaberemennosti i yeyeisxod u jenщin s defitsitom massыtela: Avtoref diss...kandidatameditsinskixnauk: 14.00.01 (Mestozaщitы: GOUVPO «Voyenno-meditsinskayaakademiya»). – Sankt-Peterburg, 2009. – S. 22.

[5] Kolosova T.A. Beremennost i rodы u jenщin s ojireniyem i defitsitom massыtela. Avtoref diss... kandidatameditsinskixnauk: 14.01.01. – M., 2012. – S. 23.

[6] Buranova G.B., KurbanovSh.K.,RakhmatullayevY.Sh. Supplying of Certain Vitamins for Pregnant Women in the Southern Regions of the Republic of Uzbekistan. Annals of R.S.C.B., ISSN:1583-6258, Vol. 25, Issue 4, 2021, Pages. 7609 – 7615.

[7] Jacqueline K. Kung‘u, Banda Ndiaye, Crispin Ndedda, GirmaMamo, MameBinetaNdiaye, Richard Pendame, Lynnette Neufeld, James Mwitari, HentsaHaddushDesta, MarietouDiop, MaimounaDoudou, Luz Maria De-Regil. Design and implementation of a health systems strengthening approach to improve health and nutrition of pregnant women and newborns in Ethiopia, Kenya, Niger, and Senegal. Matern Child Nutr. 2018;14 (S1): e12533, DOI: 10.1111/mcn.12533.

[8] M. Voigt, M. Zigmunt, V. Genrix, S. Straube, M. Karstensen, V.Briese. Analysis of subgroup of pregnant women in Germany //Ceburtshilfe und Fraunheilkunde 2008; 68: 794-800. DOI 10.1055/s-2008-1038848